

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

IV. ÚS 670/2022-47

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Miroslava Duriša a zo sudcov Ladislava Duditša (sudca spravodajca) a Libora Duľu v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľov [REDACTED]

[REDACTED], zastúpeného zákonným zástupcom [REDACTED], právne zastúpených Advokátskou kanceláriou Kolíková & Partners, s. r. o., Radvanská 21, Bratislava, IČO 47 239 441, konajúcou prostredníctvom konateľ'a a advokáta Mgr. Lukáša Opetta, PhD., proti postupu Okresného súdu Bratislava IV v konaní vedenom pod sp. zn. 25 P 78/2021 takto

r o z h o d o l :

1. Postupom Okresného súdu Bratislava IV v konaní vedenom pod sp. zn. 25 P 78/2021 **b o l o p o r u š e n é** základné právo sťažovateľov na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a právo na prejednanie ich záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.
2. Okresnému súdu Bratislava IV v konaní vedenom pod sp. zn. 25 P 78/2021 **p r i k a z u j e k o n a ť** bez zbytočných priet'ahov.
3. Sťažovateľom **p r i z n á v a** finančné zadost'učinenie v sume po **500 eur** každému z nich, ktoré im **j e** Okresný súd Bratislava IV **p o v i n n ý** zaplatiť do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.
4. Okresný súd Bratislava IV **j e p o v i n n ý** nahradiť sťažovateľom trovy konania v sume **801,48 eur** a zaplatiť ich právnomu zástupcovi sťažovateľov do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.
5. Vo zvyšnej časti ústavnej sťažnosti **n e v y h o v u j e**.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľov a skutkový stav veci

1. Sťažovatelia sa ústavnou sťažnosťou doručenou ústavnému súdu 18. júla 2022 domáhali vyslovenia porušenia svojho základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práva na prejednanie veci v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“), základného práva na ochranu pred neoprávneným zasahovaním do súkromného a rodinného života podľa čl. 19 ods. 2 ústavy, základného práva na starostlivosť o deti a ich výchovu podľa čl. 41 ods. 4 ústavy, práva podľa čl. 8 ods. 1 dohovoru a práva sťažovateľa 2 podľa čl. 7 ods. 1 Dohovoru o právach dieťaťa postupom Okresného súdu Bratislava IV (ďalej len „okresný súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 25 P 78/2021 (ďalej len „napadnuté konanie“). Sťažovatelia žiadajú, aby ústavný súd vyslovil príkaz konať a priznal im finančné zadosťučinenie vo výške 1 500 eur pre každého z nich.

2. Uznesením ústavného súdu č. k. IV. ÚS 670/2022-25 z 19. decembra 2022 bola ústavná sťažnosť sťažovateľov prijatá na ďalšie konanie len v rozsahu namietaného porušenia základného práva sťažovateľov na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva sťažovateľov na prejednanie ich záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru postupom okresného súdu v napadnutom konaní.

3. Z ústavnej sťažnosti, zo súdneho spisu a z priložených príloh vyplynul nasledujúci stav veci: Sťažovateľ 1 (otec maloletého sťažovateľa 2) je účastníkom napadnutého konania o rozvod manželstva a úpravu práv a povinností k maloletému sťažovateľovi 2 na čas po rozvode. Konanie začalo 22. júna 2021 na návrh manželky sťažovateľa 1 (matky maloletého sťažovateľa 2). Navrhovateľka navrhla styk sťažovateľa 1 s maloletým neupraviť rozhodnutím súdu, predpokladala uzatvorenie dohody o výkone starostlivosti o maloletého, ako aj o výške výživného. Okresný súd nariadil termín pojednávania na 19. január 2022, zároveň uznesením z 26. novembra 2021 ustanovil sťažovateľovi 2 opatrovníka a doručil sťažovateľovi 1 návrh na rozvod manželstva s výzvou na vyjadrenie sa k nemu. Sťažovateľ 1 podal vyjadrenie k návrhu 6. decembra 2021 a uviedol v ňom, že k rodičovskej dohode nedošlo, pričom mu je umožnené stretávať sa so sťažovateľom 2 len na základe rozhodnutia matky. Matka podala 6. januára 2022 návrh na nariadenie neodkladného opatrenia, žiadala zveriť sťažovateľa 2 do svojej osobnej starostlivosti, priložila vyjadrenie psychológa o odmietaní striedavej osobnej starostlivosti dieťaťom a jeho preferenciu trávenia víkendov u otca. Súdny spis bol 14. januára 2022 pridelený novému zákonnému sudcovi. Zároveň v ten istý deň podal sťažovateľ 1 návrh na nariadenie neodkladného opatrenia, ktorým žiadal zverenie dieťaťa do striedavej osobnej starostlivosti, zároveň podal vyjadrenie k návrhu matky. Sťažovateľ 1 podaním z 28. apríla 2022 požiadal o neodkladný postup v konaní a 1. júna 2022 podal sťažnosť predsedovi okresného súdu pre zbytočné prietahy v konaní, ktorá bola vyhodnotená ako dôvodná. Prvé pojednávanie vo veci sa uskutočnilo 6. októbra 2022 a bolo odročené na neurčito z dôvodu nariadenia znaleckého dokazovania na účely zistenia, z akého dôvodu maloletý odmieta otca a aké možnosti sú pri náprave tohto stavu. Účastníci konania 21. októbra 2022 zaslali otázky pre znalca. Okresný súd uznesením z 11. januára 2023 nariadil znalecké dokazovanie.

4. Návrhy oboch rodičov na nariadenie neodkladného opatrenia z januára 2022 okresný súd vylúčil na samostatné konanie vedené pod sp. zn. 14 P 8/2022, v ktorom uznesení zo 14. februára 2022 zamietol návrh oboch rodičov na nariadenie neodkladného opatrenia. Sťažovateľ 1 doplnil svoj návrh o návrh na uloženie výchovného opatrenia a zdržanie sa úkonov smerujúcich k zmene školy sťažovateľa 2 a k zmene miesta jeho obvyklého pobytu. Krajský súd v Bratislave rozhodnutie súdu prvej inštancie potvrdil uznesením z 27. apríla 2022.

II.

Argumentácia sťažovateľov

5. Sťažovatelia k porušeniu základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy v spojení s čl. 6 ods. 1 dohovoru uvádzajú, že postup okresného súdu v napadnutom konaní možno hodnotiť ako prietahový, prvé pojednávanie vo veci bolo nariadené po 15 mesiacoch od podania návrhu na rozvod manželstva. Vec nie je po právnej ani skutkovej stránke zložitá, navyše ide o rodinnoprávnu agendu, ktorá si vyžaduje mimoriadnu starostlivosť a výnimočnú rýchlosť rozhodovania zo strany súdu. Sťažovatelia svojím správaním podľa svojho názoru nespôsobili vznik prietahov v napadnutom konaní. Napadnuté konanie už trvá viac ako rok, pričom súd dosiaľ nevykonal úkony smerujúce k včasnému rozhodnutiu o veci samej. S ohľadom na predmet konania, ako aj na skutočnosť, že nie je možné určiť, kedy dôjde k rozhodnutiu o veci samej, sťažovatelia žiadajú priznať primerané finančné zadosťučinenie vo výške 1 500 eur pre každého z nich.

III.

Vyjadrenie okresného súdu a replika sťažovateľov

III.1. Vyjadrenie okresného súdu:

6. Za okresný súd sa vyjadril zákonný sudca, ktorý s poukazom na priebeh napadnutého konania zastáva názor, že od momentu pridelenia veci koná riadne a bez prietahov, vec mu bola prerozdelená v dôsledku práceneschopnosti pôvodnej zákonnej sudkyne. K skoršiemu termínu nariadenia pojednávania nemohlo dôjsť z objektívnych dôvodov, pretože *„kapacitne nie je reálne a ani možné vyhovieť každému a nariadiť pojednávanie v lehote pár mesiacov od podania návrhu“*. O veci nebolo možné rozhodnúť ani na prvom pojednávaní z dôvodu potreby nariadenia znaleckého dokazovania. S ohľadom na úkony súdu vo veci navrhuje nevyhovieť ústavnej sťažnosti.

III.2. Replika sťažovateľov:

7. Sťažovatelia zotrvali na svojej argumentácii a zvýraznili, že napadnuté konanie týkajúce sa starostlivosti o maloletých trvá takmer 19 mesiacov. Aj predseda okresného súdu uznal vznik prietahov v napadnutom konaní, pričom pre posúdenie primeranosti dĺžky konania je podstatným celková dĺžka napadnutého konania od podania návrhu na rozvod manželstva. Ani nadmerná zaťaženosť súdov, resp. nedostatok personálneho aparátu nemôžu ospravedlniť vznik zbytočných prietahov v konaní. Sťažovatelia navyše ani neočakávajú skoré ukončenie veci, keďže znalecké dokazovanie bolo nariadené v januári 2023, lehota na vypracovanie znaleckého posudku je 100 dní.

IV. Posúdenie dôvodnosti ústavnej sťažnosti

8. Ústavný súd podľa § 58 ods. 3 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) upustil od ústneho pojednávania, pretože po oboznámení sa s ústavnou sťažnosťou a so stanoviskami účastníkov konania, ako aj s obsahom spisu všeobecného súdu dospel k názoru, že od neho nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci, a preto pristúpil k posúdeniu veci samej.

9. Podstata námietok sťažovateľov v súvislosti s namietaným porušením ich základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov a práva na prejednanie ich záležitosti v primeranej lehote je založená na tvrdení o nekonaní, resp. o neefektívnej činnosti okresného súdu v napadnutom konaní, ktoré je svojou povahou kategóriou konania vyžadujúcou si rýchlejší postup konajúceho súdu.

10. Ústavný súd si pri výklade základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov garantovaného v čl. 48 ods. 2 ústavy osvojil judikatúru Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“) k čl. 6 ods. 1 dohovoru, pokiaľ ide o právo na prejednanie veci v primeranej lehote, preto v obsahu týchto práv nemožno vidieť zásadnú odlišnosť (napr. II. ÚS 55/98, I. ÚS 132/03, IV. ÚS 302/2020).

11. Pri posudzovaní otázky, či v súdnom konaní došlo k zbytočným prietáhom v konaní, a tým aj k porušeniu základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, ústavný súd v súlade so svojou doterajšou judikatúrou spravidla zohľadňuje tri základné kritériá, ktorými sú (i) právna a faktická zložitnosť veci, o ktorej súd rozhoduje, (ii) správanie účastníka súdneho konania a (iii) postup samotného súdu. V súlade s judikatúrou ESLP v rámci prvého kritéria ústavný súd prihliada aj na predmet sporu (povahu veci) v posudzovanom konaní a jeho význam pre sťažovateľa.

12. Z hľadiska právnej a faktickej zložitosti veci ústavný súd uvádza, že z právneho hľadiska nejde o náročnejší, resp. zložitejší spor. Nariadené znalecké dokazovanie svedčí o istej miere skutkovej zložitosti prípadu, v napadnutom konaní je viditeľný rodičovský konflikt a odmietanie otca maloletým, čo sú okolnosti, ktoré neprispievajú k rýchlemu ukončeniu súdneho konania, ich vyhodnotenie a prípadné odstraňovanie je možné len v súčinnosti s príslušným odborníkom.

13. Z hľadiska povahy veci ide o rozvod manželstva spoločne s úpravou výkonu rodičovských práv k maloletému, typovo teda ide o konanie, ktorému je potrebné venovať zvýšenú pozornosť a konať promptne.

14. K správaniu sťažovateľov ústavný súd uvádza, že správanie maloletého sťažovateľa nemohlo mať vplyv na dĺžku súdneho konania. Sťažovateľ 1 ako otec maloletého bol v napadnutom konaní súčinný a okresný súd aj žiadal o urýchlenie jeho rozhodovania.

15. Konanie na okresnom súde bolo začaté 22. júna 2021 podaním návrhu na rozvod manželstva, až v novembri 2021 bol sťažovateľovi doručený návrh na vyjadrenie (nečinnosť 5 mesiacov). V priebehu mesiaca február okresný súd rozhodoval o návrhoch na nariadenie neodkladného opatrenia, nešlo však o rozhodovanie v napadnutom konaní, ale v inom (samostatnom) konaní po

vylúčení návrhov na samostatné konanie. Po pridelení veci novému sudcovi bol až v júni 2022 (nečinnosť 5 mesiacov) nariadený termín pojednávania na 6. október 2022 (ďalšia nečinnosť 3 mesiace). Z uvedeného vyplýva, že postup okresného súdu v napadnutom konaní doteraz nebol plynulý a možno súhlasiť so sťažovateľom 1, že rozhodnutie o veci samej nemožno očakávať v krátkom čase vzhľadom na potrebu vykonania znaleckého dokazovania.

16. Konanie na okresnom súde trvá už viac ako 19 mesiacov, od podania návrhu do uskutočnenia prvého pojednávania ubehlo takmer 15 mesiacov, čo je vzhľadom na povahu konania týkajúceho sa rodičovských práv a povinností k maloletému dieťaťu neprímerane dlhé časové obdobie, ktoré negatívne vplýva nielen na rodičov, ale neupravená otázka osobnej starostlivosti a výkonu rodičovských práv odporuje najlepšiemu záujmu dieťaťa. Na dĺžku konania mala nepochybne vplyv aj už konštatovaná skutková zložitosť veci spočívajúca v nutnosti znaleckého dokazovania, ktorá ale neospravedlňuje viaceré obdobia úplnej nečinnosti okresného súdu predchádzajúce nariadeniu znaleckého dokazovania.

17. Dôvody, pre ktoré okresný súd nebol objektívne schopný nariadiť pojednávanie, nemožno z hľadiska skúmania porušenia práv sťažovateľov vziať do úvahy, keďže organizácia právneho systému je vecou štátu, ktorý má zabezpečiť, aby vec sťažovateľov bola rozhodnutá v primeranej lehote (porov. Vocaturo proti Taliansku, rozhodnutie z 24. 5. 1991, séria A č. 206-C, § 17; Cappello proti Taliansku, rozhodnutie z 27. 2. 1992, séria A č. 230-F, § 17; sťažnosť vo veci Bieliński proti Poľsku, č. 48762/19, rozhodnutie z 21. 7. 2022, § 46).

18. Z pohľadu celkovej dĺžky napadnutého konania postup okresného súdu nebol plynulý a dĺžka konania 19 mesiacov nie je v súlade so základným právom sťažovateľov na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov a právom na prejednanie ich záležitosti v primeranej lehote.

19. Na základe uvedeného preto ústavný súd konštatuje, že okresný súd v napadnutom konaní porušil základné právo sťažovateľov na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a právo na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru (výrok 1).

20. Vzhľadom na to, že okresný súd o veci naďalej koná, ústavný súd vyhovel návrhu sťažovateľov na vyslovenie príkazu konať v zmysle čl. 127 ods. 2 druhej vety ústavy (výrok 2).

V.

Priznanie primeraného finančného zadosťučinenia

21. Cieľom primeraného finančného zadosťučinenia je dovŕšenie ochrany porušeného základného práva v prípadoch, v ktorých sa zistilo, že k porušeniu došlo spôsobom, ktorý vyžaduje poskytnutie vyššieho stupňa ochrany, nielen vyslovenie porušenia, prípadne príkaz na ďalšie konanie bez porušovania základného práva (m. m. napr. IV. ÚS 210/04, IV. ÚS 302/2020).

22. V prerokúvanom prípade podľa názoru ústavného súdu prichádza do úvahy priznanie finančného zadosťučinenia. V tejto súvislosti ústavný súd zohľadnil v prvom rade povahu konania (úprava rodičovských práv a povinností k maloletému), jeho celkovú dĺžku (19 mesiacov) a konštatovanú skutkovú zložitosť veci. V týchto okolnostiach je primerané priznanie finančného zadosťučinenia vo výške 500 eur každému zo sťažovateľov, ktoré bude povinný uhradiť okresný súd v zmysle § 135 ods. 1 zákona o ústavnom súde do 2 mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu

(výrok 3). V prevyšujúcej časti návrhu sťažovateľov na priznanie primeraného finančného zadostučinenia ústavný súd nevyhovel (výrok 5).

VI. Trovy konania

23. Ústavný súd priznal sťažovateľom (§ 73 ods. 3 zákona o ústavnom súde) nárok na náhradu trov konania v celkovej sume 801,48 eur.

24. Pri výpočte trov právneho zastúpenia sťažovateľov ústavný súd vychádzal z vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov (§ 11 ods. 3). Základná sadzba odmeny za úkon právnej služby uskutočnený v roku 2022 je vo výške 193,83 eur a hodnota režijného paušálu je vo výške 11,63 eur, základná sadzba odmeny za úkon právnej služby uskutočnený v roku 2023 je vo výške 208,67 eur, hodnota režijného paušálu je vo výške 12,52 eur. Sťažovateľom vznikol nárok na náhradu trov konania za dva úkony právnej služby uskutočnené v roku 2022 (prevzatie a príprava zastúpenia, podanie ústavnej sťažnosti ústavnému súde) a jeden úkon právnej služby uskutočnený v roku 2023 (písomná replika), čo spolu činí sumu 801,48 eur vrátane príslušnej sadzby dane z pridanej hodnoty, pretože právny zástupca je subjektom registrovaným pre daň z pridanej hodnoty ako jej platiteľ.

25. Priznanú náhradu trov právneho zastúpenia je okresný súd povinný uhradiť na účet právneho zástupcu sťažovateľov (§ 62 zákona o ústavnom súde v spojení s § 263 Civilného sporového poriadku) označeného v záhlaví tohto nálezu v lehote dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu (výrok 4).

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 7. februára 2023

**Miroslav Duriš
predseda senátu**